Nieuwe Rotterdamsche Courant het Kerknieuws schrijft en daarin niet alleen referteert, wat hij in andere bladen vindt, maar ook invloed op het kerkelijk leven in de Hervormde Kerk tracht uit te oefenen, niet langer achter het masker der anoniemiteit zal schuil gaan.

Dat in de politieke pers de artikelen gewoonlijk niet onderteekend worden, wanneer zij door de redactie zijn geschreven, is juist, maar de naam van den redacteur is in deze gevallen wel bekend genoeg, zelfs al staat deze niet aan het hoofd van het blad. Zoodra men echter polemiek gaat voeren en daardoor debat uitlokt, is het zeker meer in overeenstemming met ridderlijk gebruik, dat men niet steeds met gesloten vizier in het strijdperk optreedt, maar het aangezicht aan den tegenstander toont.

Onze kerkelijke pers volgt dan ook in dit opzicht een beteren weg, want schier in al onze kerkelijke bladen worden de artikelen, wanneer verschillende redacteurs daaraan medearbeiden, met hun naam onderteekend. *De Waarheidsvriend*, die hierop een uitzondering maakt, heeft zelf wel ondervonden, tot wat zonderlinge vergissingen dit aanleiding kan geven. Maar regel behoort te wezen, dat wie door de pers invloed op het publieke leven wil oefenen, dit doe onder het noemen van zijn eigen naam.

Humor.

De humor is zeker een rijke gave, en we zijn dankbaar, dat ook onder onze kerkelijke schrijvers gevonden worden, die deze gave ontvangen hebben. Het *ridendo dicere verum*, het lachende iemand de waarheid zeggen, kan een kostelijk middel wezen om hem van kleine of groote gebreken te genezen. Wat een zeurstige boetepredikatie, die zwaar op de hand is, niet vermag, kan soms door zulk een half-schertsende opmerking veel beter verkregen worden. De narrenkap helpt dikwijls meer dan de roede.

Maar degenen, die deze gave ontvangen hebben, hebben daarbij wel te bedenken, dat zij dienen moet tot opbouwing en stichting en niet ontaarden mag in een bespottelijk maken van vromen om de zwakheden, die hun aankleven. Er is juist bij deze gave een groote mate van wijsheid en voorzichtigheid noodig, om niet in plaats van genezend te werken te wonden en te kwetsen. En vooral dient bedacht te worden, dat de liberale pers er bij voorkeur op uit is om zulke humoristische stukjes over te nemen, met geen ander doel dan om daarmede onze Gereformeerde Kerken in een bespottelijk daglicht te stellen.

Bovenal echter dient gewaakt te worden, dat deze humor zich niet aan het heilige vergrijpt. Al begrijpen we zeer goed, dat de Poortwachter, die vaak rake zetten kan geven, er niet erg over gesticht was, toen een der broeders hem in een particulier schrijven een „poortwachter der hel" noemde, toch was het antwoord, dat die titel hem niet toekwam, maar Christus, die zich zelf in de Openbaring van Johannes de „poortwachter der hel" noemt, hoe geestig ook gevonden, niet getuigend van den eerbied, dien we aan den hoog-heiligen persoon van Christus verschuldigd zijn. Dat Christus in zijn heerlijke verschijning aan Johannes van zich zelf getuigt, dat Hij de sleutelen heeft van dood en hel, heeft niets te maken met wat men een „poortwachter" noemt. En vooral de uitdrukking „poortwachter der hel" is zeker geen uitdrukking, die van Christus, zelfs in scherts niet, mag gebruikt worden.

De bede van den Psalmdichter: Zet een wacht voor mijne lippen, mag ook de Poortwachter wel bedenken.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van den Heer J. K. te Meppel *f* 1.50; Letter S. S. A. *f* 1.50.

Ds. J. H. Houtzagers, *Voorzitter.*

Leestafel.

H. S. S. Kuyper. Hongarije in Oorlogstijd. In en om de Nederlandsche Ambulance te Boedapest. (Benevens een uitstapje naar Weenen). K. J. Bosch Jbzn., Baarn, 1918.

I.

Boek van zeldzame bekoring omdat er zoo onverholen door uitkomt 'n gezipt vrouwe-innerlijk van beheerschte evenwichtigheid. Van wel nu en dan echt-menschelijk trillend, maar toch niet divergeerend, op het dienen en adoreeren van God, als laatste doel, gericht streven. »Innerlijke« van vlugge, maar tevens diepe, temperamentvolle receptiviteit en van evenzoo vlugge, maar tevens krachtige, temperamentvolle spontaneiteit, door vast willen volkomen beheerscht. Dit alles uitkomend en in de zuel-innige ontvankelijkheid der Schrijfster voor medegevoel-wekkende gewaarwording van naasten-lijden en in haar dan zuel-innig, uit-eigen-beweging zich gedrongen voelen om met woord en daad dat leed te verzachten en te verhelpen. Maar dan zóó, dat in de wijze van dit verzachten en verhelpen haar willingen niet afwijken van den maatstaf voor goed en slecht, dien God ook voor dat wils-handelen gesteld heeft.

Dit handelen, waarin meê uitkomt het standvastig-evenwichtige van het »innerlijk" of wat ik met een bijbelschen term zou willen noemen den »inwendigen mensch" dezer Schrijfster, die zich zeive zoo ten volle openbaart in het boek, doet mij denken aan dat zoo zonderling schijnend, maar toch zoo ware zeggen van sommige der Pythagoreërs, dat *het getal het wezen der dingen is*. 'n Getal toch drukt een betrekking der dingen uit. Iets is 1 of 3 maal zoo groot als iets anders, en een getal drukt ook uit den aard van een ding zelf: driehoek, vierhoek, octaaf. Die het anders meent en zegt, bedriegt zich zelf of zijn medemensch. En wat zijn nu die, van ons willen onafhankelijk, maar door ons denkend Ik toch toe te stemmen betrekkingen, anders, dan de eewige, onvranderlijke en onbewegelijke, door God gestelde verhoudingen of relaties, die de wereld tot een »kosmos" of *sieraad* maken.

Van de wereld der Noodwendigheid, van het niet-anders-kunnen, van het die door God geordineerde verhoudingen niet-kinnen-overtreden, zingt de Psalmist, denkend aan de sterren: »Hij, de Heere, telt haar *getale*, en, als de Profeet Gods volk tot den sterrenhemel de oogen doet opheffen, zegt hij: »En ziet, Wie deze dingen geschapen heeft; Die in *getal* hun heir voortbrengt."

Maar zoo is het niet in de wereld der Vrijheid. Hier heerscht ook wel het *getal*, hier heerschen ook wel de van God gestelde onveranderlijke ordeningen voor de verhoudingen van menschelijk saamleven, maar de mensch kan ze overtreden. En hij trekt die verhoudingen scheef, ontwricht dat saamleven, ontsiert de menschenwereld, wanneer hij, omdat zijn denkend-willend Ik niet beheerscht zijn eigen »innerlijken mensch« en hij dat Ik niet *laat* beheerschen door den willenden God, — ze overtreedt.

* *
*

Noem nu dat uit Hongarije in Oorlogstijd naar voren tredend »innerlijke« der Schrijfster een gevolg van gelukkige omstandigheden — zij zelf spreekt in haar boek vromelijk van Leiding — zeker is, dat in den stroom van het wereldleven waarin Mej. Kuyper zich bewoog, en de omstandigheid, dat zij een dochter is van 'n Vader, door wiens positie zij menschen van velerlei stand en rang leerde kennen, en de omstandigheid, dat zij, als veel-bereisde, van vele volkeren de steden heeft gezien — niet weinig hebben meegewerkt om haar »innerlijken mensch« dien stempel, dat karakter van beheerschte evenwichtigheid te doen verwerven waarvan, in onze dagen van karakterloosheid, zoo zeldzame bekoring uitgaat.

Dat toch, om iets te noemen en ik zal later nog wel meer noemen, 'n vrouw als zij, aan wie talent voor ideëele cultuur niet te ontzeggen valt — wanneer zij aangezocht wordt als Hoofd van den huishoudelijken dienst, bij de daaraan verbonden arbeid, vreugde, zorgen en gevaren, met een Ambulance mee te trekken, zich daarvoor laat vinden en dan, door haar naar normen zich voegend dienen, het er goed afbrengt, toont dit zeker een door vast plichtbesef beheerschte diepe ontvankelijkheid voor oorlogsleed en een spontanen drang om het te verzachten.

Maar dit het »Hoofd van den *huishoudelijken* dienst« willen-zijn toont ook nog iets anders.

Zelf, gelijk weer uit dit haar boek blijkt, onmiskenbaar begaafd met kunst-talent en ook met talent voor taal- en historie-studie, talenten waarmee zij, rustige uren vindend in druk bewogen leven, van kindertijd af woekerde, heeft de gewaarwording van de verknechting der vrouw, waardoor zoo menig talent reeds in kiem werd verstikt, haar deernis gewekt en uit-eigen-beweging voelt daardoor, mét anderen, ook Mej. Kuyper zich gedrongen van die verknechting te bevrijden haar kunne-genooten, die er onder zuchten en lijden.

Maar, niet als vele anderen, die voor de Vrouwenbeweeging ijveren, zoekt zij daarbij op gelijk peil te brengen wat, naar Gods scheppingsordinantie, lager in de vrouwe- dan in de manne-ziel of ook, hooger in haar dan in zijn ziel staat. Als christin, als gereformeerde, zich gebonden wetend voor haar doen en laten aan Gods eeuwige, onveranderlijke en onbeweeglijke ordeningen voorziet zij, dat al dit nivelleeren uitloopt op een verzaffichen en scheeftrekken der natuurlijke verhoudingen tusschen man en vrouw, op een verfonfaaien van Gods mooie, heve scheepsel, de vrouweziel, tot de psychische *Virago* of het zielelijke »manwijf"; tot het monstrum der ridicuul precieuse savante, bij wie zelfs, wat de Schrijfster, op p. 245 van haar boek, zoo terecht noemt: »het sterkst instinct der vrouw", het »moederschap" is uitgeblusch en die het den-man-tot-een-hulp-te-zijn ook in »huiselijken dienst" verre benoden zich acht.

Omdat zij dit zoo klaar en duidelijk inziet, heeft zij voor zich dat element in de vrouwenbeweging uitgeschakeld.

* *
*

En nu van de Schrijfster tot het boek.

Naar den vorm een dagboek, dat loopt van 5 December 1915 tot 3 Augustus 1916, alzoo over een periode van zeven maanden, maar dat zoo niets heeft van de taaiheid en saaiheid welke het euvel is van sommige producten in dit litteratuur-genre.

Hongarije in Oorlogstijd.

Boek waarvan de lezing al de charme heeft en ten einde toe houdt van het aanzitten aan den gezelligen disch, waaraan een in huishoudelijken dienst bedreven en daarbij smaakvolle gastvrouw u genoodigd heeft.

Disch in oorlogstijd, met 'n voorgerecht, 'n hoofdschotel, nog 'n gerecht en dan 'n nagerecht. Maar toch met 'n menu, en bij uw couvert is zelfs het bloempje niet vergeten. Bij wijze van digestievisite — het is juist acht dagen geleden, dat ik het boek gelezen heb — zeg ik mijn vriendelijke gastvrouw, dat ik niets dan huldе heb voor haar charmant onthaal; en ook dat het, — wat zij zelf schrijft van haar aanzitten aan den maaltijd in het Grand-Hotel te Csorba, dat dorp in de Hohe-Tatra, het Hongaarsche hoog-gebergte, »kortweg voortreffelijk was«; en ook, dat ik er aan de Heraut-lezers zooveel van te vertellen heb, dat 'k het met één Lekstaffel niet af kan.

* *

En nu ga ik er van vertellen.

Eerst van het bloempje bij het couvert en van het menu.

Het bloempje is »de tulp in de doornen« op het titelblad en wijst er op, dat de tulp, Hongarije's nationale bloem, heeft moeten groeien en bloeien onder de doornen, want »Hongarije heeft het grootste deel zijns levens in oorlogstijd moeten doorbrengen«. Zijn geschiedenis is een geschiedenis van bloed en tranen«. (p. 11). En voor dat bloempje op den omslag heeft J. H. Isings Jz. gezorgd.

Het menu is: Wat de lezer niet en wat hij wel in dit boek zal vinden.

Niet een verhaal van »heel wat ellende", want met de Ambulance is Mej. Kuyper niet als *Verpleegster*, maar als *Hoofd der Huishouding* meegegaan; kwam dus zelden en dan nog rijdelings met de gewonden in aanraking. En wel hoort en ziet een Ambulance-lid, ook al is zij geen verpleegster, „heel wat ellende", maar wijl een vreemde Ambulance in oorlogvoerend land een post van vertrouwen heeft, moet »die ellende het geheim blijven van het land", welke nood zulk 'n lid hielp lenigen.

Wat de lezer daarentegen wel zal vinden is veel, wat hem omtrent het ten onzeiff vrij onbekende land en volk van Hongarije kennis kan bijbrengen. Als niet alleen »Hoofd der huishouding", maar ook »lid van het Dagelijksch Bestuur« der Ambulance leerde Mej. Kuyper zelf veel van de Hongaarsche toestanden en als »de dochter van haar Vader« kwam zij bovendien in aanraking met mannen van naam in Hongarije, waar door zij in het leven van dat land, van nu en voorheen, vermocht door te dringen.

En al heeft ze nu ook allerminst de pretentie met haar werk, »een ook maar eenigszins volledig boek over Hongarije te geven«, toch mag ik zeggen, dat het ons voldoende kennis van dit land en volk bijbrengt.

Alvorens toch, na haar terugkeer in het vaderland, de aanteekeningen in haar dagboek uit te werken, had zij reeds te Csorba drie boeken bestudeerd. Een over Hongaarsche Geschiedenis: Histoire Générale des Hongrois van E. Savous, een over 't Hongaarsche Calvinisme door Prof. Dominique en een boek van den Hongaarschen schrijver Emerich Madach, dat onder den titel: De Tragedie van den Mensch, door Mevrouw Antal-Opzoomer, in onze taal is overgezet. Iets wat zij vertelt op p. 263 en van welke boeken zij van p. 263—298, een zeer leesenswaardig uittreksel geeft.

Van wat zij nu én op grond van eigen zien en door naar anderen luisteren, én op grond van deze door litteratuur verworven kennis omtrent Hongarije ons voor den geest bieft, zou ik willen zeggen wat zij ook schrijft over hetgeen haar in het Grand-Hotel te Csorba voor het lichaam werd geboden: »Niemand lijdt honger, maar niemand eet te veel. Wij krijgen alles net precies genoeg."

* *

Ik kom tot het voorgerecht, of wat de schrijfster zelf noemt het »voorspel" en wat zij betitelt heeft: Naar Gleiwitz, waar zij tien dagen geweest is (p. 15—51).

Wanneer zij op St. Nicolaasdag van '15 te Crailoo bij Laren verstoft, komt tot haar het verzoek van Mevrouw Van Rijneveldt, »Presidente van het Centraal Comité van de Nederlandsche Ambulances voor Duitschland en Oostenrijk-Hongarije," om als Hoofd der Huishouding met de uit te zenden Ambulance, waaraan haar zuster, Mej. I. H. Kuyper, wie zij het boek opdroeg, zich reeds als verpleegster verbonden had, mee te gaan. Volgt echte beelding van wat ik boven noemde dat ook in haar »innerlijk", trillend zieven, wat 'n mensch beleeft bij het vaststellen van wat op een oogenblik *zijn* plicht is. »Haar hart is niet neutraal" en zij wordt gedreven en getrokken tot ingaan op het verzoek. Maar zij denkt aan haar vader, »aan diens op hoogen leeftijd voor een half jaar twee dochters moeten missen" en zij wordt gedrongen en getrokken tot afslaan van het verzoek. Eindelijk als dan, na vier-en-twintig uur, — »schaduw van het buiten zijn", — »bericht komt, dat Vader wil, komt het in haar tot rust en zal zij gaan. Dan de voorbereiding, waartoe allereerst het zoeken van een kookvrouw behoort, die in de Duitsche juffrouw Strunzt wordt gevonden. Beschrijving van de afscheidsreceptie bij de Vice-Presidente mevrouw Van Tax—Kuijper en van 18 December, den dag van vertrek.

In den vroegen morgen van den volgenden dag aankomst te Gleiwitz en een weer echte uitbeeldig van eigen diep en vrouwelijk-deernis gevoel bij het eerst aanschouwen van de gewonden in het Lazaret. Maar dan ook hoe zij in streng plichtbesef haar werk als Hoofd der huishouding aanpakt; zorgt voor een lang niet overbodige »schoonmaak« van den »buitenboel« van het gebouw en van de, tot magazijn intenchten, groote ganderij. »De huishoudelijke organisatie der Gleiwitzer Ambulance vordert heel wat tijd en krachten, maar wij arbeiden met te meer ijver en toewijding«, schrijft Mej. Kuyper in haar dagboek. Verder de kerkgang op den Oudejaarsavond zoo diep van impressie en weer zoo echt van expressie.

6 Januari. »Onze Gleiwitzer tijd is ten einde. De groote splitsing heeft plaats en de Boedapester Ambulance heeft haar bestag gekregen«.

Mej. H. S. S. Kuyper zal daarvan het Hoofd der Huishouding, haar zuster het Hoofd der Verpleging zijn. Met hulp van Juffrouw Strunzt worden nog inkoopen in de stad gedaan om, op de lange reis, de drie-en-dertig leden der Ambulance te kunnen proviandeeren. Het getuigt weer voor de scherpe opmerkingsgave der Schrijfster, dat zij in den winkel een »witte broodtrommel met blauwe Hollandsche molentjes beschilderd« ontdekt. Dat »winkelen« met Juffrouw Strunzt was de laatste dienst aan het Hoofd der Huishouding bewezen, want ze moet in Gleiwitz blijven en zonder haar voelt Mej. Kuyper no zich als »met afgehakte hand naar Boedapest gaan«.

G.

Officieele Berichten.

Korte notulen van de vergadering der Classis Edam, gehouden te Monnikendam op 13 Febr. 1918.

Na het lezen van Psalm 100 opent Dr. Impeta met gebed.

Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

Aan twee broeders Diakenen van de kerk van Nieuwendam wordt, gehoord de redenen, keurstem verleend.

Ds. De Bruijn, die als Praeses optreedt, heet Ds. Beumee hartelijk welkom en wenscht de kerk van Landsmeer geluk met de vervulling der vacature.

In het moderamen nemen voorts zitting Dr. Impeta als Assessor en Ds. Beumee als Scriba.

Ds. Den Houting en Ouderl. G. van Zeggelaar zien de credentiebrieven na, waaruit blijkt, dat de kerken te Oostzaan, Zunderdorp, Edam en Nieuwendam een instructie hebben.

Ingekomen stukken:

a. Een schrijven van de Classis Haarlem, meldende dat zij geen steun kan verleenen tot den Dienst des Woords in onze Classis.

b. Een schrijven van Deputaten der Prov. Synode inzake den duurtetoeslag op de pensioenen van de Emeriti-Dienaren des Woords. Een onderzoek bij de verschillende kerken wordt ingesteld. Ds. Schweitzer brengt een gunstig rapport uit van de gehouden kerkvisitatie te Edam en Monnikendam.

Verder rapporteert Ds. Schweitzer over de gehouden vergaderingen van de Deputaten der Zending. De verhoogde bijdragen voor den gezegenden arbeid der Zending worden reeds nu door verschillende kerken opgegeven.

Afdrukken van een belangrijken brief van Ds. Van Andel aan de leden der Geref. kerken in Noord-Holland worden aan de verschillende afgevaardigden uitgereikt.

Dr. Impeta rapporteert over een nieuwe regeling der consulentschappen. Na eenige bespreking wordt een enkele wijziging aangebracht en gaat de Classis accoord met de volgende regeling; Consulent van Buiksloot wordt Nieuwendam, ser. Landsmeer; van Edam—Marken; van Holijsloot—Monnikendam; van Landsmeer—Purmerend; van Marken—Edam; van Monnikendam—Edam; van Nieuwendam—Buiksloot; van Oostzaan—Purmerend; van Purmerend—Landsmeer.

Ds. Den Houting brengt een gunstig rapport uit over het kasboek der Zending.

Het onderzoek naar Art. 41 K.O. levert geen bizonders op.

Deputaten voor de Zending worden geconstituerd. Bij de regeling der vacature-diensten wordt vastgesteld, dat elk der predikanten éénmaal in de 3 maanden zal uitgaan, zoodat elke vacante kerk 6 Zondagen per jaar zal ontvangen.

Als datum der volgende Classis wordt bepaald 16 Mei. Saamroepende kerk: Monnikendam.

Fauze, waarin de bijdragen worden geïnd en de collecten afgedragen.

Ouderling Van der Zande rapporteert over de ingekomen instructiën der bovengenoemde vier kerken, waarbij zij steun vragen voor hun kerkelijk leven uit de kas voor hulpbehoevende kerken. Besloten wordt bedoelde aanvragen te steunen.

De vacatuurbeurten worden nu aldus vastgesteld: Hoitijsloot Dr. Ubbink en Ds. Den Houting; Nieuwendam Ds. Schweitzer en Ds. De Bruijn; Zunderdorp Ds. Beumee; Oostzaan Dr. Impeta.

Bij de rondvraag komt ter sprake de grenzregeling tusschen de kerken van Nieuwendam en Buiksloot. Besloten wordt dat beide kerken de historische grenslijn zullen trachten op te sporen.

Na dankgebed door Ds. De Bruijn wordt de vergadering gesloten.

Op last der Classis,
G. van Zeggelaar,
Ouderling.

Ransdorp.

Buitenland.

Duitschland. Het bouwen eener kerk zonder staatshulp.

II.

Met ijver wierp men zich nu op den bouw der afzonderlijke gemeenten. In één opzicht maakte de Staat het den Lutherschen gemakkelijk in zake hunne geldelijke zorgen: hij verbood het bouwen van kerken. Daarom behoefde men voor kerkbouw geen geld uit te geven. In ander opzicht maakte men het den Lutherschen moeilijk, daar men van hen verlangde dat voor alle ambtelijke handelingen, die hunne predikanten verrichtten, ook aan de predikanten der landskerk het honorarium (die Stolgebühren) ten uitbetaald worden. Bovendien moesten zij bijdragen voor het bouwen van kerken en pastorieën der landskerk. Maar zij gingen voort. Van 1841—44 had de algemeene kas een ontvangst van 17,067 Thaler en een uitgaaf van 12,819 Thaler.

In 1845 kwamen er voor de vrije Lutherische kerk andere toestanden. Koning Friedrich Wilhelm IV vaardigde de z.g. »Generalkoncession" uit. Door de wet werd voortaan aan de vrije Lutherische kerk verlof gegeven haar kerkelijk leven onafhankelijk van den staat of van de geunieerde landskerk te leven. Leden der vrije Lutherische kerk behoefden ook geen bijdragen voor de landskerk te geven, voorzoover deze niet aan grond of huisbezit verbonden waren. Ook mochten de Lutherschen voortaan kerken bouwen of gebouwen koopen.

Met groote blijdschap toog men toen aan den arbeid en bouwde kerken, scholen, pastorieën, enz. Het zielental steeg van 1841 tot 1844 tot 16,060, in 1848 wies het tot 27000; het aantal predikantsplaatsen klom van 14 tot 85. Ook de uitgaven namen toe. Het bouwen van kerken, hoe eenvoudig men ze ook hield, het koopen van oude kerken of zalen, legde zware lasten op. De gemeente Liegnitz, met 457 zielen, had jaarlijks als rente kerkbouw en bijdragen voor het predikantstractement *f* 1080 te betalen. Ons komt dit niet veel voor. Maar in Duitschland, waar men gewoon is voor een groot deel kerkelijk uit de beurs van de overheid te leven, was dit voor dien tijd een aanzienlijk bedrag.

In de gemeente Breslau droeg men per hoofd *f* 5.40 voor de kerk bij. Toch moesten zulke gemeenten nog bijdragen voor de algemeene kas geven. Daarom is het niet te verwonderen, dat de algemeene Synode van 1848 voor een aanmerkelijk te kort stoed.

Om daarin te voorzien werden naar apostolisch voorbeeld (1 Kor. 16:1, 2) in elk huis busjes geplaatst, opdat ieder tot het Avondmaal toegelaten lid daarin ten minste een penning in de week zou doen. Om de drie maanden werden busjes geledigd. De Synode verzocht den vermogenden gemeenteleden, »om den wille van de liefde van Christus en van Zijne arme kerk", ten minste een stuk zilvergeld in de bus te doen.

Tegelijk zuigde de Synode er voor, dat de nood nog niet onnoodig grooter werd. Voorzeer bepaalde men, dat er geen nieuwe gemeente zonder dwingende noodzakelijkheid zou gesticht worden, als de gemeente niet eerst zich verbonden had om het predikants-tractement op te brengen. De gemeenten werden ook vermaand geen grond aan te koopen, kerken enz. te bouwen, voordat men daarvan kennis gegeven had aan het Opper-kerkcollegium, opdat die lichaam daarover advies zou kunnen geven.

Bovendien besloot men een bede om hulp tot de geestverwanten in Duitschland te laten uitgaan. Er waren gasten uit de Landskerk ter Synode, prof. Marless van Leipzig en Dr. Löhe uit Neuendettelsau, die mede daarvoor spraken. In 1850 kon geconstateerd dat een bedrag van *f* 17.000 was ingekomen; niet alleen uit Duitschland, maar ook uit Riga, Odessa, Stockholm, Christiania, ook uit Finnland, zelfs uit Zuid-Australië waren gaven gezonden. Het tekort was gedekt....

Wij kunnen niet nalaten hierbij aan te teekenen, hoezeer datgene wat de broeders der Vrije Lutherske Kerk in Duitschland ondervonden, verschilt van hetgeen de ervaring is van de Vrije Gereformeerde Kerken in ons vaderland. Van de zijde der Overheid hebben zij ongeveer hetzelfde ondervonden, maar van financieelen steun van de zijde van geestverwanten die ons op deze weg der vrijheid niet konden volgen, is bitter weinig gebleken. Veeleer werden wij door hen bestreden.

Gemengd Nieuws.

Een gordiaal over de Hollanders in Amerika. De studenten van Hope College te Holland-City hebben in hun orgaan *Hope College Anchor* een dítval gedaan op »den ouden Nederlandschen Stuurman, theoloog, en geleerde, Dr. A. Kuyper", die onlangs zijn 80sten verjaardag gevierd heeft, en toen o.a. ook gelukgewenscht is geworden door den Duitschen Keizer.

Dat de sympathieën van Dr. Kuyper in het politieke meer uitgaan naar Duitschland dan naar Engeland, is overbekend, en dat des doctors invloed op theologisch gebied groot is, evenmeer.

Minder algemeen bekend zal het echter voor menigeen zijn, dat deze geharnaste kampvoor voor vrijheid en democratie, een opruier is en aanstoker onder de Hollanders in Hollandsche Amerikanen in Amerika, waardoor »over het algemeen genomen de Hollandsche Nederzettingen in Amerika een broeinest zijn geworden van ontrouw" jegens het nieuwe Vaderland.

Het *Anchor* zegt het en de *Holland Sentinel* nam het over, alsmede de *Grand Rapids Press* van 26 dezer.

Dr. Kuyper is reeds aan den schandpaal genagelt wegens »zijn verbroedering met den Judas der 20ste eeuw", en de eeuwige zaligheid is hem ontzegd geworden, want »een pro-Duitscher kan geen Christen zijn, hoe orthodox zijn theologie ook moge wezen".

Te veel gewicht hechte men aan deze uitingen van studenten niet. Maar men ziete toch uit, hoezeer boose kartstochten door den oorlog zijn opgewekt en zich ook van jonge menschen hebben meester gemaakt.

Winckel.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Komma's en punten. — Genesis 20. — „In de kerk geboren." — Richt. 1 — Kermisbezoek. — Drevel.

We beloofden onlangs nog iets te zeggen over komma's en punten en hoe hun plaatsing den zin kan veranderen. We volstaan met een voorbeeld.

In het schoone, bekende gedicht van Borger »Aan den Rijn" eindigt de dichter aldus:

Noem hij deez' aarde vrij een Eden,
Wiens voet steeds mocht op rozen gaan,
Ik wensch geen stap terug te treden
Op de afgelegde levensbaan,
Ik reken ieder dag gewonnen.

Deze laatste regel wil natuurlijk zeggen: Alweer een dag dichter bij het einde,

Doch nu maakte onlangs iemand de schets van een teekening, voorstellende een vrek, die voor een groot kasbock zit en met begerige oogen het goud en de banknoten beschouwt die de tafel bedekken. Daaronder staat:

„Ik reken ieder dag: — Gewonnen?"

Men ziet, dezelfde regel als boven en toch wat verschil!

Onlangs is een verklaring gegeven van Genesis 20. Nu vraagt een lezer nog iets naders en wel over vs. 10 van dat hoofdstuk, waar wij lezen:

En tot Sara zeide hij: Zie, ik heb uwen broeder duizend zilverlingen gegeven; zie, hij zij u een deksel der oogen, allen, die met u zijn, ja bij allen, en wees geleerd.

en wel over de woorden: »wees geleerd".

Deze woorden zijn door koning Abimelech gericht tot Sara, toen zij aan Abraham terug werd gegeven. Bedoeld worde, laat het gebeurde u tot leering, tot waarschuwing zijn.

Dezelfde inzender vraagt waarom men tot iemand die vergeet de deur achter zich te sluiten soms zegt: »Ben je in de kerk geboren?"

In de meeste kerken is het zoo ingericht, dat de deuren, een poos vóór de dienst begint, openstaan. Het kan ook voorkomen, dat men een binnendeur moet opentrekken, maar bijna nooit behoeft men de deur achter zich dicht te doen, daar die van zelf dicht valt. Vooral geldt dit van de kerken, zooals men die in vroeger eeuwen bouwde. De uitdrukking wil dus zeggen: Ge doet alsof ge in de kerk waart, waar men ook de deur niet achter zich sluit.

In Richteren 1 lezen wij dat Juda met zijn broeder Simeon tegen de Kanaanieten optrekt. Waarom was dit, en hoe is dit te verstaan?

Richteren 1:1, 2, 3 luidt:

En het geschiedde, na den dood van Jozua, dat de kinderen Israëls den Heere vraagden, zeggende: Wie zal onder ons het eerst optrekken naar de Kanaanieten, om tegen hen te krijgen?

En de Heere zeide: Juda zal optrekken; zie, ik heb dat land in zijn hand gegeven.

Toen zeide Juda tot zijn broeder Simeon: Trek met mij op in mijn lot, en laat ons tegen de Kanaanieten krijgen, zoo zal ik ook met u optrekken in uw lot. Alzoo toog Simeon met hem.

Jozua had de inwoners van Kanaän in dien zin overwonnen, dat hun macht gebroken was, en zij tegen Israel niet meer bestaan konden. Ook was hun land onder de twaalf stammen van Israel verdeeld. Maar er bleven hier en daar nog veel Kanaanieten over. Geheele streken en steden werden nog door hen bewoond, zij moesten vernieuwen of onder het juk gebracht worden zoo zij niet werden uitgeroeid.

Nu had de stam Juda bijna het geheele Zuiden des lands ten erfdeel gekregen, het uitzondering van een klein stuk in het Zuid-Westen, het welk aan Simeon ten erve kwam, en geheel door Juda was ingesloten. Het lag dus in den aard der zaak, dat Juda en Simeon samen optrokken ten strijd tegen de nog overige heidenen. Dat deze eendrachtigheid met goed gevolg bekroond werd niet men verder in het hoofdstuk.

Jozua had in groote veldslagen Palestina als een geheel veroverd. Na hem moest elke stam in eigen gebied op de vijanden zegevieren.

Op een vraag van N. N. over het als of niet geoorloofde van kermisbezoek dit:

In de Middeleeuwen was de nijverheid in Europa nog niet zoo ver gekomen, dat men alle benoodigdheden overal gemakkelijk krijgen kon. Ook waren de wegen slecht en vaak onveilig, ja, ontbraken soms geheel.

Om deze en nog meer redenen werden op vele plaatsen jaarmarkten ingesteld: Elk jaar op vasten tijd kwamen dan de kooplui en handelaars, vooral in niet alledaagsche zaken daarheen. Zij sloegen tenten of kramen op, om hun waar te verkoopen. Van alle kanten stroomden koopers toe, daar de gelegenheid zich van alles te voorzien maar eens in het jaar kwam, terwijl men er een reis voor wilde maken.

De jaarmarkt werd ingewijd met een plechtigen dienst in de kerken, die toen alle Roomsch waren. Vandaar de naam *kerkmis*, later verbastend tot *kermis*.

Van het bijeen zijn van zoo velen werd echter ook gebruik gemaakt door personen, die iets wilden verdienen, door de menschen te ontlachen en te vermaken. Zoo ging allengs koopen en pretmaken saam. Later toen de tijden veranderden, en men gemakkelijk bijna overal kon krijgen wat men verlangde, werd de kermis als jaarmarkt overbodig. Toch bleef zij nog eeuwen in stand, maar meest voor vermaak en pret. Kunstenmakers, muzikanten, vertooning van allerlei lukten het volk, dat zich verder in de kramen te goed deed, en vooral de herbergen niet vergat.

Zoo werd de kermis een ruw, onbetamelijk en velen hedervend feest, een tijd van dronkenschap en ongebondenheid. Wijselijk is men toen begonnen de kermis af te schaffen. In onze groote steden bestaat ze niet meer. Ze is als jaarmarkt volkomen overbodig, zoodat iemand die iets koopen wil er daarom niet behoeft heen te gaan.

Daarbij komt men er in een omgeving die geen goed doet, en in verleiding tot allerlei kwaad, schadelijk voor het lichaam, voor den geest of voor allebei.